

ІГРОВІ ВПРАВИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ НОВИХ ЛЕКСИЧНИХ СЛОВОТВОРЕНЬ

В статтє рассмотрєны проблемы использования игровых упражнений на занятиях иностранного языка как способа изучения новых лексических словообразований.

The article examines the problems of using games as means of learning lexical coinages in the EFL classroom.

Постановка проблеми. Вивчення мови, особливо іноземної, - достатньо складна робота. Результат цієї роботи: правильне розуміння почутої інформації; розуміння прочитаного та здатність отримання насолоди від мови, яку вивчає; уміння знайти необхідну інформацію та скористатися нею; уміння адекватно та правильно реагувати на співбесідника у процесі комунікації; оволодіння всіма необхідними навичками письма, ділової мови, листування.

Але для того, щоб досягти високого рівня володіння мовою, треба старанно повторювати за викладачем або за носіями мови, формуючи правильну вимову і гарний фонематичний слух, розширювати свій словниковий запас, заучуючи слова, читаючи книжки та газети іноземною мовою, ретельно вивчати граматику та виконувати численні вправи, намагаючись найкраще засвоїти вивчений матеріал, але, що найважливіше користуватися будь-якою можливістю спілкування з носіями мови, або з тими, хто вивчає мову.

Найкращим способом полегшити цю роботу і підтримати інтерес до навчання є навчальні ігри або ігрові вправи. Ігрові вправи дозволяють учителеві створити ситуації, в яких учні вимушені використовувати мову як єдиний засіб спілкування. Учні, які хочуть участь у грі, аби виконати те, що вимагається, повинні розуміти, що говорять або пишуть інші, а також вони вимушені говорити або писати, щоб висловити свою думку або надати інформацію.

Грати на занятті – справа серйозна. Кожен учитель іноземної мови розуміє, наскільки важливо постійно

підтримувати інтерес до свого предмета. Але, на жаль, це не завжди вдається. Ми часто спостерігаємо в учнів відсутність інтересу до вивчення іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених, зокрема, О.М.Леонт'єв, О.М.Мінський, В.М.Тьорський, О.С.Кель, В.Я.Платонов, Л.В.Занков, Д.Б.Ельконін, С.Л.Рубінштейн, О.І.Вишневський, по-різному класифікують гру, але те, що впровадженню гри на уроках іноземної мови приділялася дуже значна увага, свідчить про те, що існуючі класифікації не розкривають сутності гри в детальному та глибокому її розумінні.

Вивчення питань типології ігрових вправ займалися (І.В.Блауберг, Є.Г.Юдін, В.М.Садовський та ін.), досліджень системного підходу до вирішення методичних проблем підійшли (І.Л.Бім, В.М.Скрипченко та ін.) це дозволило розробити систему ігрових вправ, яка становить інтегративну частину загальної системи вправ та методично спирається на наведену у нашій статті, загальну класифікацію ігрових вправ.

Мета статті полягає у вирішенні проблеми впровадження ігрових вправ на заняттях з іноземної мови як засіб вивчення нових словотворень.

Ігрова вправа – це особливим чином організоване заняття, яке потребує напруги емоційних та розумових сил. Ігрові вправи сприяють:

- створенню психологічної готовності дітей до мовленнєвого спілкування;
- забезпеченню природної невимушеної необхідності багаторазового повторення ними мовного матеріалу;
- тренування учнів у виборі потрібного мовленнєвого варіанту, що є підготовкою до ситуативної спонтанності мовлення взагалі.

У цю проблему вносить ясність Данилович І.А.

Результати дослідження. Під ігровою вправою ми розуміємо таку вправу, метою якої є формування, вдосконалення та розвитку навичок і вмінь учнів у різних видах мовленнєвої діяльності шляхом багаторазового й різноманітного виконання мовленнєвих або мовних дій, які стають особистісно

значущими для суб'єкта навчання, оскільки є вмотивованими участю в ігровій діяльності. Ігрові вправи мають великий методичний потенціал: вони забезпечують мотивацію навчальної діяльності, створюють емоційну та позитивну атмосферу навчання, сприятливі умови для колективної взаємодії під час виконання ігрових та навчальних завдань. Була розроблена загальна класифікація ігрових вправ на основі ієрархії з восьми обґрунтованих критеріїв. Ці критерії класифікуються:

1) за метою - ігрові вправи для формування мовленнєвих навичок (лексичних, граматичних, слуховимовних, вимовних, орфографічних, графічних) та ігрові вправи для розвитку мовленнєвих умінь (аудіювання, говоріння в монологічній/діалогічній формі, читання, письма, перекладу);

2) за рівнем комунікативності - комунікативні ігрові вправи, умовно-комунікативні ігрові вправи та не комунікативні ігрові вправи;

3) за спрямованістю навчальної дії та отримання або видачу інформації – рецептивні ігрові вправи, репродуктивні ігрові вправи та продуктивні ігрові вправи;

4) за ступенем керування діями учасників – ігрові вправи з повним керуванням, ігрові вправи з частковим керуванням та ігрові вправи з мінімальним керуванням;

5) за наявністю рольового компонента – ігрові вправи з рольовим компонентом та ігрові вправи без рольового компонента;

6) за наявністю елемента змагання (на особисту/командну першість) та ігрові вправи без елемента змагання;

7) з урахуванням рухливості - рухливі та статичні ігрові вправи;

8) за використанням предметів – ігрові вправи з предметами та ігрові вправи без предметів [1].

В англійському словотворенні, як у словотворення інших мов, привертає увагу висока продуктивність ряду словотвірних моделей, за якими утворюється значна кількість нових слів, дуже різноманітних за характером свого смислового

змісту. Численні дослідження свідчать про той факт, що продуктивність окремих моделей настільки висока, що вони є майже необмеженими. Так, Г.Марчанд показував на майже необмежену продуктивність моделей V+ing, N+ P1 тощо; Т.М.Беляєва відзначала високу продуктивність із суфіксами – er,- ing; П.М.Карашук називає абсолютну продуктивність суфікса - ness та ін. Порівняння, що містяться в словотвірній моделі, ґрунтується на акцентуванні ознаки, загальної для порівнюваних предметів. Виділення такої ознаки веде до посилення її інтенсивності, тобто виразності, що надає моделі експресивного характеру. Це положення підтверджується прикладами, які включають слова побудовані за моделями N+adj, N+N+ -ed, N+ -like, та мають словотвірне значення порівняння.

N+Adj;

He had teapot-blue eyes. (I.Shaw) – “У нього були блакитні, кольору порцелянового чайника, очі” [2].

У наведеному прикладі ознака предмета, який виділяється (eyes), відокремлюється, підкреслюється, потрапляє в центр уваги завдяки порівнянню з аналогічними ознаками іншого предмета (teapot). Такою аналогічною ознакою є колір предмета (blue). Поряд з виділенням та посиленням ознаки здійснюється й такий важливий процес як його уточнення що до семантики.

Наведемо приклади ігрових вправ. Ігрові вправи з комплексу для формування рецептивних навичок аудіювання (група ігрових вправ для формування лексичних навичок аудіювання).

Завдання. Let’s play a game. I’ll explain to you how to play it. Stand in a line in front of me. I’ll name a member of a family. If Kid has got such a relative, step forward; if he hasn’t, stand still. If you make mistake, step backward. The pupil, who will come up to me first, is the winner.

Вчитель: a cousin, a brother, a father,EtC.

Ігрові вправи для формування лексичних навичок аудіювання, не комунікативна, рецептивна, з повним керуванням мовленнєвими діями учнів, без рольового

компонент, з елементом змагання на особисту першість, рухлива, без предметів.

Ігрові вправи з комплексу для розвитку мовленнєвих умінь аудіювання (група ігрових вправ у власне аудіюванні текстів).

Завдання: Children, I've got a letter today. It's from Bobby Brown. Bobby, his father and his mother, his grandmother, his baby-sister, his brother and their pet Rex live in New York. In his letter Bobby is telling you about his flat.

a) Listen to the first part of his letter carefully. Look at the plan of his flat. There's a mistake in it. Try and find the mistake. Who will be the first?

Ігрові вправи з комплексу для формування репродуктивних навичок говоріння (група ігрових вправ для формування граматичних навичок говоріння).

Завдання: Alice and Willie haven't met Ann. They want us to describe the girl to them. The poem will help us.

(На попередніх етапах учні вивчили вірш-опис дівчинки Енн. Повторюючи за вчителем вірш, учні мають змінити займенники так, як показано у зразку).

Зразок виконання.

T(In a whisper): One, two,

My eyes are blue.

Cl: One, two,

Her eyes are blue.

T(in a whisper): Three, Four,

As my pinafore.

Cl: Three, four,

As her pinafore. EtC.

Це ігрові вправи для формування мовленнєвих граматичних навичок говоріння на рівні фрази, умовно-комунікативна, репродуктивна, з повним керуванням мовленнєвими діями учнів, з рольовим компонентом(двом учням даються ролі Еліс та Віллі), без елемента змагання, статична, без предметів [6].

Ігрові вправи з комплексу для формування навичок техніки письма (група ігрових вправ для формування графічних навичок письма).

Завдання: Працюємо в командах. Знайдіть та допишіть “заховані” букви. Скажіть класу, що означають словосполучення. Прочитайте їх вголос.

Завдання:

Для команди 1

This is L...nd...n.

Made in...J...p...n.

The...ngl...sh K...ng.

Для команди 2

This is Fr...nk.

P...ng-pon...and b...xing.

Made in...ana...a.

(Вправа виконується на дошці у формі змагання двох команд, які посилають своїх представників дописувати заховані букви).

Таким чином, використання системи ігрових вправ з елементами словотворення, дозволяє ефективно формувати, вдосконалювати та розвивати навички та вміння у всіх основних видах мовленнєвої діяльності. Ігрові вправи, що використовуються систематично, сприяють моделюванню умов реального спілкування у процесі навчання, що, у свою чергу, веде до посилення мотивації щодо вивчення іноземної мови. Ігрові вправи з рольовим компонентом сприяють посиленню мотивації участі учнів в іншомовному спілкуванні на уроці. Ігрові вправи з елементом змагання забезпечують мотивацію навчальної та мовленнєвої діяльності завдяки участі в ігровій діяльності. Подальшу свою роботу ми вбачаємо в розробці ігрових вправ для учнів профільних класів.

Література

1. Бим И.Л. Личностно-ориентированный подход – основная стратегия обновления школы// Иностранные языки в школе. – 2002. – №2. – С.18-21.
2. Буланкина Н.Г. Формирование навыков и умений аутентичной разговорной речи при обучении ситуационным клише учащихся VI-VII классов// Иностр. яз. в школе. – 1996. - №2. – С. 9-13.
3. Елухина Н.В. Обучение аудированию в русле коммуникативно-ориентированной методики// Иностр. яз. в школе. – 1989. - №2. – С. 28-36.

4. Запорожец А.В., Маркова Т.А. Игра и ее роль в развитии ребенка дошкольного возраста. – М.: Просвещение, 1978.
5. Концепция коммуникативного обучения иноязычной культуре в средней школе: Пособие для учителя/ Под ред. Е.И.Пассова, В.В.Царьковой. – М.: Просвещение, 1993.
6. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. / Кол.авторів під керівництвом С.Ю.Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2002. -328с.

Н.Д.Соловйова, Н.А.Ігнатюк

РОБОТА НАД ПОТЕНЦІЙНИМ ЛЕКСИЧНИМ МАТЕРІАЛОМ ПРИ НАВЧАННІ ЧИТАННЯ ТЕКСТІВ ЗА ФАХОМ ДОРОСЛИХ УЧНІВ

В статтє пропонується методика обучения потенциальному словарю как одному из путей увеличения лексического запаса взрослых учащихся с учетом особенностей развития их памяти и познавательных процессов.

The article suggests methods of teaching potential vocabulary as one of the ways of enlarging the lexical stock of adult learners, the peculiarities of development of their memory and cognitive processes being taken into consideration.

Після роботи з навчальними текстами, спеціально складеними для демонстрації конкретних явищ граматики англійської мови й лексики за фахом, учні переходять до роботи з матеріалом, адресованим носіям мови. Ми маємо на увазі оригінальні матеріали: договори, наукові статті, інструкції, звіти тощо. Учні вчать розуміти зміст прочитаного тексту, що служить опорою при навчанні діалогічного й монологічного мовлення. Для повного розуміння прочитаних текстів за фахом учні повинні володіти певним обсягом лексичного й граматичного матеріалу. Зокрема, для читання іноземною мовою дослідниками рекомендується опанувати лексикою в кількості 2300 - 7000 слів [1,51]. Одним із шляхів збільшення лексичного запасу учнів є робота над потенційним лексичним словником.

Мета статті - запропонувати методикау навчання потенційного словника дорослих учнів (36-40 років) з урахуванням особливостей розвитку пам'яті й пізнавальних процесів цієї вікової категорії.

До потенційного лексичного матеріалу відносять одиниці, які учні фактично не вивчали, але які, зустрівши при читанні, вони можуть зрозуміти без допомоги довідників, хоча такі одиниці до цього не були в мовленнєвому досвіді учнів [1,55].

До потенційного словника належать інтернаціональні слова; складні слова, які складаються з відомих компонентів; конвертовані слова; нові значення відомих багатозначних слів; слова, значення яких можна зрозуміти з контексту. За даними деяких досліджень, словниковий запас, що забезпечує розуміння при читанні за рахунок потенціального словника може збільшитися в 5-6 разів [2,94]. Читець визначає значення наведених слів, використовуючи різноманітні опори (формальні й інформаційні підказки) або мовну догадку [1,64]. З даними словами рекомендується працювати інакше, ніж зі словами, що становлять активний і пасивний лексичний мінімум. Учні варто навчати різним умінням або прийомам для впізнавання нової одиниці. Необхідно розвивати здатність учня здогадуватися про значення незнайомого слова [1,56]. Однак робота над потенційним словником поки ще не завжди враховується при роботі над текстами за фахом. І якщо пропонуються деякі способи роботи над потенційним словником, то пропоновані прийоми не враховують особливості розвитку пам'яті й пізнавальних процесів дорослих учнів (36-40 років).

Потенційний словниковий запас поділяється на 2 групи: похідні слова і слова спільного кореня зі словами рідної мови [1,64]. Робота над кожною групою слів має свою специфіку.

Робота над похідними словами.

Робота над цією групою слів потенційного словника повинна бути спрямована на розвиток мовного вміння - визначити значення незнайомого або забутого слова за словотворчими моделями [1, 66]. Відомо, що більше чверті всіх

повнозначних слів становлять похідні слова, тому в пам'ять необхідно закласти словотворчі моделі, які здатні наповнюватися різним лексичним матеріалом. Для цього спочатку учні повинні познайомитися з певним набором мовних одиниць - словотворчими морфемами, зокрема, суфіксами і префіксами. Потім в учнів необхідно автоматизувати навички впізнавання словотворчих засобів для швидкого розуміння незнайомих похідних слів, які можуть зустрітися при читанні. Таким чином, у процесі роботи над даною групою слів виділяють два етапи: етап знайомства зі словотворчими моделями й етап автоматизації впізнавання. При навчанні дорослої аудиторії роботу над потенційним словниковим запасом, на наш погляд, доцільно доповнити ще одним етапом - цілеспрямованим запам'ятовуванням словотворчих моделей і проводити роботу в три етапи: презентація словотворчих моделей; запам'ятовування словотворчих моделей; автоматизація навичок впізнавання словотворчих засобів.

1 етап - презентація словотворчих моделей

На даному етапі пояснюється модель, її структура, що надалі буде заповнюватися різними кореневими морфемами.

2 етап - запам'ятовування словотворчих моделей

На 2 етапі виконуються вправи на запам'ятовування словотворчих моделей. Пропоновані способи запам'ятовування словотворчих моделей повинні бути адекватними віковим особливостям розвитку пам'яті й пізнавальних процесів дорослих учнів. Мнемічні прийоми повинні задіяти образну пам'ять, розвиток якої спостерігається в даній віковій категорії учнів (36-40 років). Запам'ятовування проводиться з використанням прийомів на розвиток обсягу оперативної пам'яті, починаючи з елементів і закінчуючи рівнем речень.

1. Вправи на рівні елементів

- Прочитайте ряд суфіксів/префіксів і запишіть у будь-якій послідовності ті, які ви запам'ятали.
- Прочитайте ряд суфіксів/префіксів і запишіть ті, які ви запам'ятали в наведеній послідовності.

- Прочитайте ряд суфіксів/префіксів і запишіть їх у два стовпчики, поєднуючи їх за подібністю написання; за значенням.
 - Зі списку суфіксів/префіксів виберіть ті, які використовуються з дієсловами, іменниками, прикметниками. Запишіть у 3 стовпчики.
 - Знайдіть помилки в написанні суфіксів/префіксів, запишіть правильні варіанти.
 - Який суфікс зайвий у запропонованому ряді суфіксів?
 - Згрупуйте суфікси, що позначають суб'єкта дії; що утворюють абстрактні іменники.
2. Вправи на рівні слів
- Заповніть пропуски в похідних словах відсутніми буквами.
 - Зазначте скільки суфіксів/префіксів у кожному із запропонованих слів.
 - Прочитайте слова, запам'ятаєте й запишіть їх у наведеній послідовності.
 - Прочитайте слова й запишіть їх по пам'яті у два стовпчики, поєднуючи за значенням суфіксів.
 - Прочитайте ряд слів і запишіть їх у два стовпчики із протилежними значеннями.
 - До запропонованих слів підберіть зі списку суфікси/префікси, щоб одержати слова, які позначають 1) абстрактні поняття, 2) прикметники. Запишіть у два стовпчики.
 - Визначте, яке слово зайве в ряді слів 1) тих, що означають абстрактне поняття, 2) у ряді прикметників.
 - З якими із запропонованих слів можна вжити суфікс - , - ? Запишіть отримані слова.
 - З якими із запропонованих слів не можна вжити суфікс - , - ?
3. Вправи на рівні речень
- Визначте скільки складних слів у реченні. Запишіть ці складні слова.

- У реченнях зі складними словами є помилки у вживанні суфіксів/префіксів. Виправте помилки, запишіть правильні варіанти складних слів.
- Закінчіть початок речень запропонованими варіантами. Запишіть повне речення.
- Знайдіть у кожному ряді слово, що містить той самий суфікс/префікс, що й перше.
- Яким із запропонованих слів можуть починатися наступні речення?

При навчанні дорослих на даному етапі ми рекомендуємо виконувати вправи на збільшення обсягу оперативної пам'яті, які будуються на досліджуваному в цей момент матеріалі.

- Повторіть слова зі збільшенням елементів
Read, reader, readable, unreadable, readability, readable hand writing
- Повторіть речення. Речення починаються з 5 слів (1-2 похідних) і збільшуються до 9-10 слів (3-4 похідних).
Cement consumption is rising sharply. Last year the market grew faster than our ability to supply it. The price situation is not very favourable; the prices are about half of the European level. Increasing cost efficiency is job number one and we are working to minimize all cost components.
- Прочитайте словосполучення/речення на картках і відтворіть їх по пам'яті.

Отже, ми продемонстрували розгорнуту стадію аналітичних дій по вичленовуванню лише того, що необхідно для розуміння конкретного слова. Далі подаються вправи на автоматизацію операцій аналізу.

3 етап - автоматизація навичок впізнавання словотворчих засобів

На даному етапі виконуються вправи в тренуванні швидкого виділення морфем і встановлення значення незнайомого слова. Велика увага приділяється виділенню кореневих морфем, "тому що без спеціального навчання студенти їх просто не бачать" [1, 66].

- У кожному ряді знайдіть іменник

invite inviting invitation invited

- Підкресліть у словах суфікси/префікси іменника (дієслова)
- У колонці В знайдіть дієслова, від яких утворені іменники в колонці А.
- Скільки разів зустрічається зазначений суфікс/префікс у групі префіксів (до 20-25 слів).
- Знайдіть у ряді похідних слів слово із суфіксом/префіксом, що відрізняється за написанням від інших .
- Утворіть якнайбільше похідних слів за допомогою даних суфіксів/префіксів і даного слова.
- У реченні знайдіть слово із суфіксом, що не підходить за змістом.
- Об'єднайте деривати за спільністю кореня. Кореневі морфемі відомі, пропонувані деривати - ні.
- Виділіть основи в складних словах.
- Об'єднаєте слова в групи, включивши в кожному слова з однаковим коренем/суфіксом/префіксом.
- Поділіть слово на корінь і суфікс/префікс.
- Підкресліть суфікси, що позначають абстрактне поняття.

Робота над словами загального кореня

До даної групи слів належать інтернаціональні слова та слова, співзвучні з рідною мовою. Методика роботи над ними відрізняється від методики роботи над похідними словами. При цьому варто враховувати труднощі з погляду графіки, озвучування й семантики [1, 67]. При роботі над словами даної групи за основу рекомендується приймати графічну ознаку, тому що основним завданням є розвиток здатності учнів бачити в графічному образі іноземного слова схоже слово рідної мови.

З погляду графіки розрізняються слова:

- з повною відповідністю графіки (atom, sport, critic)
- з незначною розбіжністю графіки (detail, norm, style)
- з досить значною розбіжністю (rhythm, statue)

Основну роботу рекомендується проводити зі словами, що мають розбіжності (незначне й досить значне). Крім того, при роботі над даною групою слів варто звернути увагу на те,

що найбільш важкими для впізнання є слова, що мають “зайві” букви на початку слова (history), легше впізнаються слова із суфіксами в кінцевій позиції - ism, - tion/-sion [1, 67].

Навчання слів даної групи необхідно проводити в три етапи:

1. Демонстрація паралельних пар слів в англійській та рідній мовах.
2. Введення правил звукобуквених відповідностей і написання транскрипції слів.
3. Виконання вправ на здогадку значення слова, на автоматизацію впізнання в новому контексті в словосполученнях або реченнях.

Наведені нижче завдання можна виконувати на матеріалі слів або речень.

- Знайдіть слово, схоже на слово в рідній мові
Plane, plant, plan, play, plain
Lesson, learn, late, lecture, last
- Розподіліть похідні слова за трьома групами:
1) слова(майже) повністю співпадаючі з рідною мовою;
2) слова, що відрізняють початком; 3) слова, що мають інше закінчення.
- Знайдіть слово, що має однаковий корінь із першим словом
work walk water writer working
- У кожному ряді підкресліть тільки слова одного кореня (10-12 слів).
- Зі списку (10-12 слів) підберіть до кожного слова (3-5 слів) слова з однаковим коренем.
- Поділіть слово на корінь і суфікси/префікси.
- Підкресліть у наведених словах корінь.
- Підкресліть у наведених словах суфікси.
- Визначте за формальними ознаками до якої частини мови належать дані слова.
- Прочитайте речення та перекладіть виділені слова. Подаються нові слова одного словотворчого типу, потім нові слова представляють різні типи.

Наведені вище вправи, спрямовані на розвиток здатності дорослого учня здогадуватися про значення незнайомих слів, забезпечують розуміння значної кількості незнайомих слів,

розвивають здатність прогнозувати, що необхідно для формування зрілого читання.

Література

1. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. – М.: Высшая школа, 1987. – 207 с.
2. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – К.: Летвіт, 1999. – 320 с.

С.С.Ізбаиш

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

В статтє автор приводит пример самостоятельной работы студентов по реализации творческого педагогического проекта на тему: “Программа организации жизни старшеклассников”.

In article the author gives an example of independent prosecution of students of realization of creative pedagogical project on theme: “Program of organization of life of pupil elder classes”.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Роль проектної діяльності, методу проектів у розв'язанні завдань отабуття досвіду практичної та експериментальної діяльності, застосування знань у пізнанні світу важко переоцінити, особливо в контексті вищої педагогічної освіти. Одразу ж зазначимо, що єдиною освітньою галуззю, у якій ідеї навчального проектування деякою мірою збереглися після 30-х рр. ХХ століття, є професійна освіта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед робіт, присвячених теоретичним аспектам застосування проектів у сучасних умовах найбільшу зацікавленість становлять дисертаційні дослідження І.Ю.Малкової [3], яка розглядала педагогічні функції методу проектів, обґрунтувала умови їх реалізації і розробила методичні рекомендації для їх впровадження. Методичні основи застосування методів проектів висвітлені в дослідженнях Н.Ю.Пахомової [5], яка сформулила мету і завдання учнівських проектів з технології.

Психологічні аспекти проектної діяльності школярів розкриті у монографії Н.В.Матяш [4]. У вітчизняній літературі ця проблема розглядається лише у періодичних виданнях, хоча з точки зору фінансового, інноваційного та інвестиційного менеджменту вона вже проаналізована. Окремі аспекти проектної діяльності проаналізовані у дисертаційному дослідженні В.Г. Лоли [2]. Проектна діяльність як засіб формування професійної компетентності вчителя географії стала предметом дисертаційного дослідження М.В. Елькіна [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз цих робіт показав, що проекти застосовуються у процесі вивчення будь-якого курсу і дисципліни. Розвиваючий ефект методу відчувається в активній допитливості, пізнавальному інтересі студентів, в оволодінні дослідницькими методами мислення, формуванні свідомого і творчого вибору оптимальних засобів перетворювальної діяльності з великої кількості альтернативних підходів; вмінні мислити системно і комплексно, самостійно виявляти потреби в інформаційному забезпеченні діяльності, безупинно опановувати нові знання й застосовувати їх як засіб перетворювальної діяльності.

Сьогодні, враховуючи наявність відповідної кількості робіт, присвячених проектній діяльності, можна стверджувати, що проектна діяльність є ефективним засобом підготовки майбутніх вчителів. Однак, спеціальних праць, присвячених соціально-професійної адаптації студентів за допомогою проектної діяльності в педагогічній літературі практично не має.

Формулювання цілей статті, постановка завдань. Тому, метою статті є – розробити проект програми виховної роботи вчителя зі старшокласниками враховуючи концептуальні ідеї педагогіки життєтворчості. Для реалізації мети, ми визначили наступні завдання: 1) вивчити модель проектної діяльності студентів [1,87]; 2) визначити головні теоретичні положення педагогіки життєтворчості; 3) окреслити напрямки виховної роботи зі старшокласниками; 4) підготувати проект програми виховної роботи вчителя зі старшокласниками на засадах педагогіки життєтворчості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адаптацію студентів ВНЗ слід розглядати як комплексну проблему, виділяючи в ній різні окремі рівні і ланки, кожна з яких має специфічні механізми, зумовлені рівнем розвитку студента, групи і колективу. Процес соціально-професійної адаптації студентів проходить на декількох рівнях: до нової системи навчання, до зміни режиму праці і відпочинку, до входження в новий колектив. Для того, щоб допомогти студентові в процесі становлення його особистості, слід сприяти створенню в процесі навчання атмосфери свободи, самоповаги та надавати умови для творчої самореалізації. Думаючи про покращення методів викладання у ВНЗ, слід звернутися до досвіду впровадження проектної діяльності. Оскільки вона спрямована на формування активної, творчої особистості. Завдяки проектній діяльності можна забезпечити процес взаємодії студента й соціального середовища, цілеспрямований, усвідомлений процес прийняття майбутнім вчителем змісту професійної педагогічної діяльності, а значить і соціально-професійну адаптацію особистості студента. Усвідомлюючи актуальність теми, ми запропонували студентам взяти участь у розробці творчого педагогічного проекту на тему: “Програма організації життя старшокласників”.

Інструкція для студентів: відомо, що важливим етапом у житті старшокласника є етап його самовизначення. Ця проблема виступає центром його життєвої ситуації, тому що змінюється позиція учня від «пасивного спостерігача» до активного суб'єкта особистої життєдіяльності. Результатом самовизначення людини на певному етапі життєвого шляху стає певна позиція, яку вона посідає в різних сферах життєдіяльності. Самовизначення особистості має наступні самостійні види: професійне, соціальне, громадянське, сімейне, самовизначення у сфері освіти, дозвілля, спілкування. На підставі вивчення відповідної літератури (список додається), а також враховуючи відомі види самовизначення, складіть програму виховної роботи вчителя зі старшокласниками, визначте мету, завдання, напрямки виховної діяльності, форми

та методи роботи. Результати самостійної діяльності студентської групи ми наводимо:

Мета виховання: виховання особистості як суб'єкта і стратега життя.

Задачі виховної роботи: формування громадянської думки з важливих проблем життя, суспільства, людських стосунків; розвиток самосвідомості та культури самопізнання; підготовка до сімейного життя; естетичне ставлення до життя; розвиток працездатності і зміцнення здоров'я старшокласників.

Напрямки виховної роботи:

1. Громадянське виховання. Усвідомлення загальнолюдських цінностей.

Методи, форми роботи, орієнтовна тематика.

Відвідування виставки: "Історичне коріння українського народу"; метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером: "Риси українського характеру"; тематичне читання: "Періоди розвитку держави"; відкрита трибуна: "Людська трагедія (смерть, вбивство, землетрус, війна)"; бесіди: "Заповіді біблії", "Людська драма (шлюб за примусом, втрата близьких, проводи на війну, підневільне праця)"; рольова гра: "Ставтеся до людей таким чином, як би ви хотіли, щоб вони ставилися по відношенню до вас"; бесіда: "Людська радість (взаємне кохання, щасливий шлюб, материнство і батьківство, праця за покликанням, творчість, спілкування з природою)"; Дискусія-роздум: "Людські сумніви"; диспут: "Як ви розумієте зміст морального правила: "Знайди себе, перш ніж шукати щось інше?"; ділові ігри: "Людина і закон"; "Твої права громадянина"; інтелектуальний аукціон: "Історія духовних шукань людства".

2. Життєве самовизначення. Підготовка до сімейного життя.

Методи, форми роботи, орієнтовна тематика.

Бесіди: "З чого починається дорослість", "Жінка в домі", "Чоловік в домі" "Як виробляється характер", "Чоловічий і жіночий характер", "Перше кохання"; практикуми: "Правила щасливої людини", "Як підготуватися до сімейного життя", "Як визначити свої здібності", "Культура самопізнання і самовиховання"; тематичний вечір: "Життя видатних людей";

студії: “Як стати найпривабливішою дівчиною”, “Як стати привабливим юнаком”; конкурс: “Культура сімейного життя”.

3. Основи економічного виховання.

Методи, форми роботи, орієнтовна тематика.

Бесіди: “Як заробити гроші”, “Здоров’я та підприємство”, “Культура споживача”; рольові ігри: “Бізнес клас”, “Шкільне мале підприємство”; суспільно-корисна діяльність – операція: “Джерельце”, “Підсніжник”; гра: “Ринкова економіка і ми”.

4. Естетичне виховання. Пізнання краси оточуючого світу.

Методи, форми роботи, орієнтовна тематика.

Виставки учнівської творчості; гуртки: “Народна іграшка”, “Писанка”; екскурсії в Краєзнавчий музей, на виставки декоративно-прикладного мистецтва; в зоологічний музей МДПУ; залучення поетів, артистів, діячів мистецтва Мелітопольщини до виховної роботи; конкурси: «Юний поет», «Юний артист», «Юний співак»; вечори: “Ллється пісня”, “Свято квітів”; народознавчі свята: “Українські вечорниці”, “Народні прикмети”, “Звичаї і обряди українського народу”, “Козацькому роду нема переводу”; конкурси: “Наші таланти”; свято Матері, тиждень сім’ї.

5. Самореалізація особистості старшокласника.

Методи, форми роботи, орієнтовна тематика.

Бесіди: “Портрет сучасної молоді”, “Ідеали та антиідеали”, “Людина і культура”, “Практичні вміння і якості ділової людини”; психологічний практикум: “Як визначити свої можливості”; тренінги: “Розвиток креативних характеристик мислення”, “Розвиток емоційно-вольової сфери”, “Самоорієнтація та саморефлексія”; ситуації вибору в різних сферах життєдіяльності, аналіз життєвих ситуацій, імітаційне моделювання таких ситуацій; студії: “Як визначити своє призначення”, “Культура та особистість”; профорієнтаційний моніторинг: “Квадрат професій” (за методикою проф. Є.М.Павлютенкова); аутотренінг – система занять зі шкільним психологом для бажаючих; трудова діяльність: труд у шкільних майстернях, ремонт меблів, виготовлення виробів прикладного мистецтва, робота на пришкільних ділянках, у шкільних

теплицях, догляд за тваринами, птицями, оволодіння навичками народної творчості, робота на комп'ютері.

Висновок з даного дослідження. В процесі реалізації студентами виховного проекту ми переконалися, що метод проектів є ефективним засобом соціально-професійної адаптації майбутніх вчителів до виховної роботи в школі. Тому що він спроможний забезпечити: 1) активність навіть тих студентів, які, як правило, віддають перевагу мовчанню; 2) комфортність навчання для студентів, оскільки вони перестають боятися негативної оцінки; 3) удосконалення комунікативних навичок студентів, оскільки дає змогу їм більше висловлюватись; 4) формування почуття особистісної значущості, можливість для самореалізації; 5) розвиток у студентів ряду важливих здібностей (спільного прийняття рішень, творчого професійного мислення тощо); 6) розвиток мислення, не просто відтворюючи засвоєні знання, але й використовуючи їх у практично-орієнтованій діяльності, залучення студентів до вирішення виховних проблем, максимально наближених до професійних.

Таким чином, соціально-професійна адаптація студентів забезпечується саме в процесі проектної діяльності, тому що формується позитивне суб'єктне відношення студентів до професійно-педагогічної діяльності. Відбувається задоволення власною діяльністю, відчуття повноти особистості, коли ти і твоя праця потрібні іншим, закріплення майбутнього фахівця в межах педагогічної професії.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо у розробці низки педагогічних проектів, спрямованих на соціально-професійну адаптацію майбутніх вчителів.

Література

1. Елькін М.В. Модель проектної діяльності студентів // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр./Редкол.: Т.І. Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ-Запор'яжжя. – 2004 – Вип. 30. – 447 с.
2. Лола В.Г. Формування технологічної культури майбутніх учителів трудового навчання: Автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти /

- Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка.- Тернопіль, 2003.- 19 с.
3. Малкова И.Ю. Педагогические функции метода проектов и условия их реализации в сельской школе: Автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.01 -теория и история педагогики.- Томск, Томский гос. пед. университет.-1994.- 23 с.
 4. Матяш Н.В. Проектная деятельность школьников.- М.: Высшая школа, 2000.- 306 с.
 5. Пахомова Н.Ю. Метод проектов // Технологическое образование: Международный спец. выпуск журнала «Информатика и образование», посвящ. II Междунар. конгрессу ЮНЕСКО «Образование и информатика»,- М.: РФ, 1-5 июля 1996.- С.92-96.

С.О.Мелікова

АНАЛІЗ СТАНУ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Статья посвящена анализу уровня индивидуализации студентов неязыковых специальностей в высших педагогических учреждениях. Автор рассматривает современное состояние учебных программ и результаты анкетирования студентов.

The article is devoted to analyzing of individualization level of students of non linguistic specialities in pedagogical high schools. The author is describing the up-to-date condition of educational programs and results of students questioning.

Процеси соціально-економічних та культурних перетворень, що розвиваються у сучасному суспільстві, їхній динамізм впливають на підвищення вимог до спеціалістів різних рівнів, спричиняючи необхідність удосконалення їх професійної підготовки.

На сучасному освітньому етапі навчання студента вже не може розглядатися як провідна діяльність із засвоєння теорії та методики викладання окремої освітньої галузі (фізика, хімія,